Handläggare
Marie Haesert
Telefon: 08-508 25 086

Till
Socialnämnden
2021-12-14

Lägesrapport relationsvåldscentrum RVC och stöd till barn på RVC

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialförvaltningens lägesrapport om RVC och stöd till barn på RVC.

2. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Fredrik Jurdell
Socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Socialnämnden har i uppdrag, att i samverkan med stadsdelsnämnderna samordna arbetet på relationsvåldscentrum (RVC) avseende målgrupp och insatser, samt utveckla stöd och insatser till barn inom ramen för relationsvåldscentrum.

I denna lägesrapport beskrivs nuläget på RVC, som till exempel antal våldsutsatta och våldsutövare som fått stöd och behandling och antal inkomna ärenden via polisen. Vidare redovisas utvecklingsområden och utmaningar som framkommit i arbetet med RVC men också genomfört arbete hitintills kopplat till att ge stöd till barn på RVC. Styrgrupp och arbetsgrupp för RVC har under året arbetat för att skapa en samsyn kring metoder och arbetssätt för att ge stöd till barn som upplevt våld. I utvecklingen att kunna erbjuda stöd till barn på RVC har samtliga RVC rekryterat fler behandlare.

Socialförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande sociala frågor

Munkforsplan 33
Box 44
123 21 Farsta
Telefon 08-508 25 086
Växel 08-508 25 000
marie.haesert@stockholm.se
start.stockholm

Stöd till barn på RVC ska ges enligt Trappan-modellen.[1] Med utgångspunkt ur Trappan utarbetas ytterligare en form av stödjande samtal till barn när kriterierna för att kunna erbjuda Trappan-samtal inte är uppfyllda. Från och med hösten 2021 får barn, där någon av föräldrarna är aktuell på RVC, stöd på RVC.

Bakgrund

I 2021 års budget fick socialnämnden följande uppdrag: Socialnämnden ska samordna innehållet i stadens relationsvåldscentrum, avseende målgrupp och insatser i samråd med stadsdelsnämnderna, samt utveckla stöd och insatser till barn inom ramen för relationsvåldscentrum, i första hand de barn där någon av föräldrarna, våldsutövaren eller den våldsutsatta, får eget stöd hos RVC.

För att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder finns det sedan 2018 totalt fyra relationsvåldcentrum (RVC) i Stockholms stad. Till RVC kan personer från 18 år och äldre, oavsett kön, könsidentitet eller sexuell identitet vända sig.

Den lägesrapport som ges här i tjänsteutlåtandet beskriver nuläget på RVC, utvecklingsområden och utmaningar som har framkommit i arbetet med stadens RVC. Vidare redogörs för genomfört arbete hitintills kopplat till att ge stöd till barn på RVC.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 8 december 2021. Funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 9 december 2021.

Ärendet

Nedan beskrivs nuläget på RVC, hur arbetet att ge stöd till barn på RVC fortgår men också utmaningar och utvecklingsområden i arbetet.

Lägesrapport – pågående arbetet med RVC

RVC erbjuder kostnadsfritt stöd och behandling till den som utövar våld, eller utsätts för våld i nära relation och eller hedersrelaterat våld och förtryck. Stöd och behandling kan ges individuellt eller i grupp men det går också att få rådgivning via telefon. Det finns möjlighet till fem samtal utan att en utredning inleds, därefter inleds utredning och insatsen blir efter beslut, biståndsbedömd.

[1] Modellen utvecklades av Rädda Barnen i slutet av 1990-talet. https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/evidensbaserad-praktik/metodguiden/trappanmodellen/

Har personen gjort en polisanmälan om våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck kan hen få stöd i rättsprocessen då RVC samverkar med Polis. Det kan till exempel vara information om hur en polisutredning eller rättegång går till samt stödsamtal. RVC har också ett nära samarbete med stadsförvaltningarnas relationsvåldsteam (RVT) och familjerätten. RVT är de som fattar beslut om insatser inom verksamhetsområdet.

Hur RVC är organiserat samt hur ärenden aktualiseras

För respektive RVC finns en ansvarig enhetschef, en biträdande enhetschef och sju behandlare med specialistkompetens inom våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

De fyra RVC skiljer sig lokalt hur ett ärende kan bli aktuellt. På RVC Sydväst finns både utförarverksamheten som de övriga RVC har men också myndighetsutövningen inom RVT för de berörda stadsdelsförvaltningarna, sammanslaget i en gemensam enhet. För RVC Sydost, Väst och Sydväst är det vanligast att våldsutsatta kommer in på insatsbeslut från RVT medan det till RVC Innerstad är betydligt vanligare att personer tar kontakt själva, utan att gå via RVT. Alla stadsdelsförvaltningar tillhör ett RVC, bilden nedan visar tillhörigheterna:

Samordningen av RVC

Socialnämnden har i uppdrag i samverkan med stadsdelsnämnderna att samordna arbetet på RVC avseende målgrupp och insatser, samt utveckla stöd och insatser till barn inom ramen för relationsvåldscentrum. Det görs främst genom en styrgrupp och en arbetsgrupp, se nedan. Utöver detta finns också lokala styrgrupper för RVC med berörda chefer från respektive stadsdelsförvaltning.

- En styrgrupp, som består av avdelningschefer från respektive stadsdelsförvaltning där RVC är lokaliserat, biträdande förvaltningschef för socialförvaltningen samt utredare från socialförvaltningen.
- En arbetsgrupp med enhetschefer, biträdande enhetschefer från stadens fyra RVC samt utredare från socialförvaltningen.

Stöd och behandling till vuxna våldsutsatta och våldsutövare
Stöd och behandling på RVC till personer från 18 år och äldre, oavsett kön, könsidentitet eller sexuell identitet kan ges individuellt eller i grupp.

- Individuella behandlingar av våldsutsatta och våldsutövare som är inspirerade av Alternativ Till Våld (ATV).[2] ATV utgår från teorin att våld är ett medel för att uppnå och upprätthålla makt och att undkomma känslor av vanmakt.
- Gruppbehandling till våldsutsatta, manual framtagen av Utväg Skaraborg.[3]
- Gruppbehandling våldsutövare, så kallade ickevåldsgrupper, manual framtagen av Per Isdal och Utväg Göteborg och Utväg Södra Älvsborg.[4]

Aktuell statistik
Statistik för RVC, som presenteras nedan, är inkomna ärenden för perioden 201001-210930.

Tabell 1 Antal våldsutsatta, uppdelat på kön, 201001-210930		
RVC	Våldsutsatta kvinnor	Våldsutsatta män
Innerstad	217	21
Sydost	161	9
Sydväst	152	17
Väst	190	21
Staden totalt	720	68

Källa: Egenrapporterade siffror från respektive RVC

Tabell 2 Antal våldsutövare, uppdelat på kön, 201001-210930		
RVC	Våldsutövande kvinnor	Våldsutövande män
Innerstad	3	16
Sydost	3	26
Sydväst	3	46
Väst	2	16
Staden totalt	11	104

Källa: Egenrapporterade siffror från respektive RVC

Tabell 3 Totalt antal våldsutsatta och andel av dessa som har minderåriga barn, RVC 201001-210930

[2] Alternativ Till Våld (ATV) började utvecklas som en försöksverksamhet i Oslo 1987. Verksamheten bedrivs numera i Norge av stiftelsen Alternativ til Vold, som också ger utbildning, konsultation och handledning i metoden.
[3] Utväg Skaraborg bildades 1996 som en verksamhet både för dem som utövar våld och för dem som drabbas.
[4] https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2011-10-19.pdf

RVC	Antal våldsutsatta	Andel med barn
Innerstad	243*	68
Sydost	170	79
Sydväst	169	81
Väst	218*	62
Staden totalt	800	71

Källa: Egenrapporterade siffror från respektive RVC. * Den totala summan inkluderar även de våldsutsatta där kön inte är ifyllt i statistiksystemet.

Tabell 4 Totalt antal våldsutövare och andel av dessa som har minderåriga barn, RVC 201001-210930

RVC	Antal våldsutövare	Andel med barn
Innerstad	20*	70
Sydost	29	83
Sydväst	49	89
Väst	18	78
Staden totalt	116	82

Källa: Egenrapporterade siffror från respektive RVC. Den totala summan inkluderar även de våldsutövare där kön inte är ifyllt i statistiksystemet.

Tabell 5 Antal ärenden inkomna via polisen och som erbjuds stöd i rättsprocessen, 201001-210930

RVC	Antal
Sydväst	3
Väst	69
Sydost	7
Innerstaden	8
Staden totalt	**87**

Källa: Egenrapporterade siffror från respektive RVC

Enligt uppgift från RVC:s arbetsgrupp tackar det stora flertalet av de ärenden som kommer in via polisen nej till fortsatt stöd. Många gånger handlar det också om att ärenden behöver hänvisas vidare till RVT då det varit behov av hot- och riskbedömning och eventuellt skyddat boende.

Barn på RVC

I 2019 års budget fick socialnämnden i uppdrag att i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda en komplettering av stadens RVC verksamhet så att den även inkluderar stöd till barn som upplevt våld i hemmet. Detta uppdrag presenterades i en rapport.[5] Socialnämnden godkände rapportens förslag att stadens fyra RVC

[5] Stöd till barn på relationsvåldscentrum 2019

skulle ge stöd till barn som upplevt våld och där någon eller båda vårdnadshavarna får eget stöd från RVC. Insatserna för barn på RVC ska vara biståndsbedömda.

I januari 2021 påbörjades arbetet för RVC:s styrgrupp och arbetsgrupp att skapa en samsyn kring metoder och arbetssätt för att ge stöd till barn som upplevt våld. Styrgruppen beslutade att stöd till barn på RVC skulle ges enligt Trappan-modellen.[6] En förutsättning för att Trappan-samtal ska kunna användas är att barnet lever i en trygg och säker situation, skyddad från våld och möten med våldsutövaren som kan upplevas som otrygga för barnet. Alla barn är inte mottagliga för Trappan-samtal. Med utgångspunkt ur Trappan utarbetas ytterligare en form av stödjande samtal, så kallade Här och nu-samtal[7] till barn som kan erbjudas när kriterierna för att kunna erbjuda Trappan-samtal inte är uppfyllda. De två samtalsmetoderna presenteras kort under rubriken Stöd till barn på RVC.

För att stöd till barn på RVC ska bli så likställt som möjligt har de lokala styrgrupperna tillsammans med Enheter för barn och unga (BoU), RVT och öppna verksamheter i berörda stadsdelsförvaltningar under våren 2021 arbetat fram så kallade samverkansdokument i avsikt att tydliggöra arbets-och ansvarsfördelningen mellan RVC – RVT och BoU. Det är BoU som fattar beslut om insats.

Från och med hösten 2021 får barn, där någon av föräldrarna är aktuell på RVC, stöd på RVC. Samtliga RVC har pågående barnärenden, men har kommit igång i olika stor skala.

Stöd till barn på RVC

- Trappan-samtal
  Målgrupp är barn från 4 år. Syftet är att ge barnen möjlighet att berätta och bearbeta sina upplevelser av våld, göra våldet ”pratbart” och begripligt, minska risken för PTSD och annan psykiatrisk problematik. Omfattningen är ett eller flera samtal i respektive steg, ca 3-10 samtal.

- Här och nu-samtal
  Målgrupp är barn från 4 år. Syftet med samtalen är att prata om våldet och sätta ord på det hen upplevt. Ge information om vanliga reaktioner på våld, avlasta skuld och ansvar,

[6] Modellen utvecklades av Rädda Barnen i slutet av 1990-talet. https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/evidensbaserad-praktik/metodguiden/trappanmodellen/

[7] Framtaget av arbetsgrupp RVC. Inspiration från Freda-mottagningen i Luleå.

förbättra barnets självkänsla och tillit till vuxna. Kan även ges till barn som har pågående kontakt/umgänge/boende med den våldsutövande föräldern eftersom samtalen inte syftar till att bearbeta våldet på samma sätt som inom Trappan.

Personalrekrytering och kompetensutveckling
I utvecklingen att kunna erbjuda stöd till barn på RVC har samtliga RVC under våren 2021 rekryterat fler behandlare.
En omfattande kompetensutveckling i Trappan-modellen av samtliga behandlare på RVC har genomförts under våren och hösten. Utbildningssatsningen föregicks av en upphandling.

Utmaningar och utvecklingsområden för RVC

Nedan presenteras utvecklingsområden och utmaningar för RVC-verksamheterna. Det är framförallt saker som verksamheterna själva och högre chefer har lyft på arbetsgrupps- och styrgruppsmöten sedan RVC:s start.

En mer omfattande och detaljerad redogörelse av verksamheternas styrkor och utvecklingsbehov kommer att kunna ges i början av 2022, då Ersta Sköndal Bräcke högskolas utvärdering av RVC färdigställts. Utvärderingen har pågått sedan januari 2020. Dess övergripande syfte är att undersöka vilken betydelse RVC har för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation respektive hedersrelaterat våld och förtryck. Studien fokuserar på fyra olika områden:

1. Resultat
2. Jämförelse med socialtjänstens ordinarie arbete
3. Organisation
4. Kostnader

Samtliga RVC arbetar för att få till en samverkan med polisen. En utmaning är att polisens och socialtjänstens geografiska upptagningsområden inte stämmer överens vilket försvårar samverkan. Det är många gånger personalbyte bland polischeferna som ingår i samverkan, vilket får till följd att kontinuiteten blir mindre bra. RVC Sydväst ingår från årsskiftet i *Islandsprojektet,* som fokuserar på familjer där det finns barn och innebär att socialtjänsten kopplas in direkt i den akuta fasen när polisen är i en bostad på grund av relationsvåld. På så vis får socialtjänsten kontakt med de berörda direkt och kan erbjuda stöd och skydd. I arbetssättet ingår sedan att polis och socialtjänst fortsätter nära samverkan i dessa ärenden, bland annat med gemensamma avstämningar under utredningstiden. I den akuta fasen är det ofta socialjouren som är inkopplad då den ofta infaller utanför kontorstid, men ordinarie

socialtjänst kopplas in nästkommande vardag. Södermalms RVT ingår pilotprojektet *Igor* från och med april 2021. Projektet startades av polisen under 2020. Satsningen handlar bland annat om att polisen ska arbeta mer uppsökande och förstärka samverkan mellan polis, åklagare och kvinnojourer samt användning av forskning inom området. RVT Södermalm har utökat med två socialsekreterare för detta projekt. RVC Innerstad är involverat utifrån att våldsutövare ska motiveras och hänvisas vidare till RVC Innerstad. En del kommer kanske vilja gå till Manscentrum eller andra beroende på var de bor. I vissa fall bor den våldsutsatta på Södermalm men våldsutövaren någon annan stans.

Varje RVC arbetar mot flera stadsdelsförvaltningar och en utmaning är att hitta en samordning och samverkan med andra enheter på respektive stadsdelsförvaltning. Antalet enheter att samverka med har också blivit ännu fler i och med barnuppdraget. Kunskaperna om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck är varierande hos medarbetare på andra enheter och periodvis drabbas vissa enheter av en större personalomsättning vilket i sin tur blir ett kunskapstapp, och det påverkar processer. Samverkan är den största utmaningen då olika enheter prioriterar ärenden olika. Det kan också bero på vilken ”kultur” som finns inom förvaltningen, och tilliten till varandras bedömningar.

Ytterligare en samverkan som behöver utvecklas är den med Region Stockholm. Personer som har kontakt med RVC kan ofta ha behov av kontakt med Region Stockholm på grund av psykisk ohälsa. En viktig del är att tydliggöra gränsdragningar vad gäller våldsutsatta, våldsutövare och barn mellan Region Stockholm och Stockholms stad, då det är otydligt vem som ansvarar för vad.

Inom socialtjänstens verksamheter finns ett stort behov av att öka kunskaper om att motivera våldsutövare till att bryta ett våldsamt beteende. Likaså att kunna ge adekvat stöd av god kvalitet. Stöd till våldsutövare att förändra ett beteende är ett relativt nytt område inom socialtjänsten. Det är brist på forskning och beprövade metoder och arbetet behöver utvecklas.

Som nämnts tidigare får barn, där någon av föräldrarna är aktuell på RVC, eget stöd på RVC från och med hösten 2021. Här och nu-samtalen kommer kontinuerligt att följas upp allt eftersom fler barn tar del av samtalen och förändringar kan bli aktuella. Det har varit en del utmaningar att starta upp arbetet med att erbjuda stöd till barn på RVC. Vad gäller utbildningssatsningen i Trappan-samtal har det varit utmanande för behandlare att få fatt på barnärenden till utbildningsdagarna, vilket utbildningen har som krav. I rapporten

Stöd till barn[8] på RVC framkommer att det finns stora skillnader i behov av stöd till barn mellan olika stadsdelsförvaltningar. I flera stadsdelsförvaltningar, främst de större, finns en väl utbyggd egen öppenvård som fyller de flesta behov som finns vad gäller stödinsatser till barn som upplevt eller själva utsatts för våld. I andra stadsdelsförvaltningar, främst de mindre, upplevs behovet av att komplettera med insatser på RVC mer angeläget.

RVC är en av få insatser som RVT kan bevilja, utöver skyddat boende. Det finns ett behov av en insatskedja då en del personer behöver mer praktisk hjälp än samtalsstöd, exempelvis boendelots eller boendestödjare.

Jämställdhetsanalys

I Stockholms stad ska ingen behöva vara rädd för våld. Kommunfullmäktige antog i juni 2021, Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025.[9] Programmets övergripande vision är därför att *Stockholm är en stad fri från våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation*. Att arbeta mot våld är en viktig del i att skapa ett socialt hållbart och jämställt Stockholm.

Världshälsoorganisationen (WHO) konstaterar i en rapport 2013 att kvinnor är en utsatt grupp i samhället. I majoriteten av våldsrelaterade fall som rör vuxna människor är offret en kvinna och våldet utövas av en eller flera män, det sambandet stärks alltmer ju grövre våldet är. Våld förekommer i alla åldrar och i alla samhällsgrupper och är ungefär lika vanligt i samkönade som i heterosexuella relationer.

De insatser som RVC ska erbjuda ska baseras på kunskap om jämställdhet och om våldets mekanismer.

Barnrättsperspektivet

Barn och unga ska skyddas mot fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Stockholm stad har tagit fram ett program för barnets rättigheter och inflytande som ska gälla mellan åren 2018 och 2022. En prioriterad fråga i programmet, under fokusområdet ”Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas” är att stadens välfärd och service ska vara likvärdig för varje barn oavsett var i staden barnet bor eller var det är fött.

[8] Stöd till barn på relationsvåldscentrum 2019

[9] Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025

Förvaltningens synpunkter och förslag

RVC har funnits sedan 2018 och erbjuder stöd och behandling till personer som utövar våld, eller utsätts för våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck. Denna lägesrapport visar tydligt att det finns ett behov av denna form av verksamhet.

Socialförvaltningen anser att RVC:s införande innebar ett stort steg framåt vad gäller stöd till våldsutsatta respektive våldsutövande vuxna då stödet till dem varierade kraftigt mellan stadsdelsförvaltningarna innan RVC fanns. Vidare anser förvaltningen att det ska bli intressant att ta del av resultaten från Ersta Sköndal Bräcke högskolas utvärdering av RVC efter årsskiftet.

Socialförvaltningen ser positivt på att barn erbjuds stöd på RVC. Barn och unga har rätt till en trygg uppväxt. Våld i nära relation är vanligt förekommande i barnärenden. Barn som upplever våld i hemmet är en utsatt grupp och är därför i behov av eget stöd.

Socialförvaltningen har också ett uppdrag att arbeta för att förebygga våld i unga relationer och som redovisas i verksamhetsberättelsen 2021. Till uppdraget finns en arbetsgrupp med representanter från stadsdelsförvaltningarna. Unga under 18 år, som är utsatta eller utsätter någon för våld i unga relationer kan vända sig till ungdomsmottagningar för att få stöd och hjälp. Det pågår ett arbete med att rutinmässigt ställa frågor om våld till alla som besöker ungdomsmottagningarna.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner denna redovisning som svar på budgetuppdraget. Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.